

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

Előfizetési árak: Egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr, negyed évre 1 frt 25 kr. — Községeknek, körjegyzőknek és tanítóknak 4 frt.

Egyes szám ára 10 kr.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Tóth János.

Társszerkesztő: Dr. Dudek János.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9. szám.

Hirdetési árak: Egy háromhasábos petitsor ára bélyegen kívül 8 kr. Többszöri közlésnél árkedvezmény.

Hivatalos hirdetések 100 szögig 1 frt 30 kr. minden további megkezdett 100 szó után 1 frttal több

Lesz-e autonomia ?

(D.) Sokkal mélyebben járó kérdés ez, semhogy reá egyszerűen és röviden igen vagy nemmel lehetne felelni. Némely kurtán látó politikusok és hírlapírók már kongatják a vészharangot és azt hirdetik, a kath. autonomia nem lesz meg, mert nem tudom micsoda néppárti befolyások irányítják a most folyó kongresszusi választásokat.

Ezek a napi benyomások alatt állanak s látva azt, hogy némely vidéken a még nem is egy év előtt lefolyt országos képviselői választásról maradt politikai hangulat, ami egészen természetes dolog, teljesen feledésbe nem ment, az ilyen átmeneti hangulatok létezése vagy nem létezéséből magára az autonomia sorsára következtetnek.

Az ilyenek, ha nincsenek beavatva az ügybe, egyszerű falusi politikusok, akik nem értenek a dologhoz, ha pedig be vannak avatva, akkor nem az, amit mondanak, hanem amit elhallgatnak, az igazi érvök a kath. autonomia ellen.

Az autonomia az összes magyar katolikusok belügye, melyhez ilyen vagy amolyan politikai iránynak, vagy politikai pártállásnak semmi köze. Ez az állam vezetésére, az meg az egyházra vonatkozik.

S ha az egyház tagjai egyúttal az államtest tagjai lévén, mint politikusok, a közéletben bizonyos párthoz tartoznak, ez egyéni joguk, mely a becsületes emberek szemében az egyház hátrányára nem magyarázható. De különben a kongresszusi képviselők névsora fogja mutatni, hogy nincs párt vagy pártárnyalat, melyhez tartozók közül beválasztva nem volnának.

Nem a néppárti vád, melyet a sanda mézárós szemével nézve, hoznak föl némelyek, hanem más nehézségek állnak az autonomia utjában, régi nehézségek, melyek folyton kísérik a magyar katolicizmust s ezek: a felekezetek hagyományos irigysége és ellenszenvé, a kormányok hatalmi vágya gyámság alatt tartani a katolikusokat és a kath. értelmiség hagyományos közönye saját egyházának jogai és érdekei iránt.

Értjük mi azokat az ujságcikkeket, melyeket most írnak s még majd csak a kongresszus idején írni fognak, régi ismerősök azok a katolikusok ellen, csak-hogy színt szoktak változtatni; 1870-ben az ultramontanizmus, most meg a néppárt álarcát viselik, illetőleg amiatt csinálnak frontot az autonomia ellen. Ismerünk szép maszok, háromszáz éves ez a nóta. A katolikusok ezt úgy szokták viszonzni,

hogy 1791-ben megszavazták a protestánsoknak a 26-ik t. c-t, mely autonom jogaikat biztosítja s az 50-es években a Bach-korszak alatt kath. püspökök voltak azok, kik ezen prot. autonomia védelmére sikra szálltak. Jutalmul kapjuk most és azután az ujságok cikkei alá rejtőzködő irigységet: ti katolikusok, nektek nem szabad kapni autonomiát! Ez az ellenfél azután, mert szemes és ügyes, mindig fog cégerül egy pár előkelő katolikus s azoknak — a maga igazi szándékait ügyesen leplezve — mindenféle frázissal, a milyen az állami érdek, a felekezeti tuhatalmaskodás stb., telebeszélvén füleit, azokat állítja csatatérre az autonomia ellen. 1871-ben a Ghiczycsoportot, most meg majd meglátjuk kit. Berzeviczy Albert öt év előtt már ismételtelen nyilatkozott az autonomia ellen.

De akármit jósoljanak a jó barátok, egyről bizonyosak vagyunk, arról t. i., hogy ma már az aut. szervezetet nehéz lesz a miniszter „fiókjába” rejtteni, mint 1871-ben tették.

Az idők nem ismétlődhetnek, mert a beállott új egyházpolitikai helyzet után a kath. autonomia föllállítása, vagyis a katolicizmus helyzetének, önállásának rendezése az állami hatalommal szemben, nemcsak egyszerűen a katolikusok joga és

A „NYITRAMEGYEI SZEMLE” TÁRCÁJA.

Udvari bálon.

— Németből. —

Febr. 17-ére udvari bált jeleztek Mexikó fővárosában. Ez képezte a közbeszéd tárgyát. Ha két tiszt találkoztott egymással, az volt első kérdésök: meg vagy hiva az udvari bálra? A felsőbb körökben egyébről sem tanácskoztak, mint a báli ruházatról, annak megfelelő elkészítéséről. Csak egy fiatal lánykának nem szerzett örömet, de könyeket facsart ki szeméből a báli meghívó. Ez Uraga tábornok egyetlen leánya volt.

Késő éjszakára járt az idő; Uraga hercegi fénynyel berendezett palotájában a nagy terem egyik asztalkájánál két leány ült, a tábornok leánya és ennek unokanővére. Ez utóbbi a női szépség maga, gyönyörű fekete hajjal, karsu természet, a tábornok leánya meg épp az ellenkezője, kívül a természet mostohán bánni látszott. Kezében forgatta a báli meghívót.

— Nem, nem, szólott könyező szemekkel, én nem mehetek el, másodsor nem tehetem ki magam neveltségnek; én, kedves Marietta, csunya vagyok udvari bálra.

— Ugyan Berta, felelt a szép unokanővér, igazán gyermekies vagy! Kell menned, te —

— Nem Marietta. Én jól tudom, hogy csunya vagyok, hiába tagadod előttem. — Mély sóhaj nyomta el szavait.

Berta példaképe volt a szerénységnek, tisztában volt magával, azért mindig zavarba jött, valahányszor megszólította valaki. Ellenben a legkisebb jóindulatot is hálával fogadta mások részéről.

— Emlékszel-e még tanulókorunkra, folytatta tovább, milyen vig voltam én akkor. Akkor nem tudtam, hogy csunyább vagyok, mint a többi leányok, nem is tudtam, mit tesz az, csunyanak lenni. De most — milyen különbség az! A csunyát mindenki kerüli, sőt tréfál rajta. Oh, Marietta, mit állottam én ki, midőn először vettem részt nyilvános multságban. Alig két éve annak, ahogy a nevelő-intézetből kikerültem. Igen fiatal voltam, igazi gyermek még, de annak az egy estének a tapasztalatai egyszerre öreggéttek. A míg élek nem felejttem el. Minden díszbe öltöztettek föl. Ruhám frissen esett hóhoz hasonlított. Istenem, mennyire tetszettem magamnak, oly boldog voltam! Előre számláltam, mennyit fogok táncolni, mert táncolni igen szerettem.

— Nem tudtam bevárni a pillanatot, hogy

már induljunk, nem tudtam eléggé sürgetni atyámat. Végre kocsiban ültünk. És hamar ott voltunk a báli helyiségben, minden oly fényes volt, el voltam ragadtatva, — hisz 14 éves gyermek voltam. Amint föleszméltem: magam se tudom hogyan, ott találtam magam egy selymes divánon hölgyek között, akik éppoly szépen és izlésesen voltak öltözve.

— Ujból és ujból kezdték a táncot, közbe hűsítővel szolgáltak, valamennyi szomszédnémmnek akadt párja. Én ülve maradtam. Észrevettem, hogy még nem táncoltam és esodálkoztam ezen. Ejjél is közeledett lassan, anélkül hogy helyemről csak megmozdultam volna. Ugyan mi lehet az oka, hogy így magamra hagynak, kérdeztem magamtól — és nem tudtam kitalálni. Magamban egyedül, elszakítva a fiataloktól, akik táncolnak; elválasztva az öregektől, akik játszanak vagy tréceselnek, el a fiatal emberektől, kik felém se néznek; esodálkozó és kérdő tekintetet vetettem mindenre, ami csak körülöttem volt. Gondolataim hihetetlen gyorsasággal váltakoztak, de egyik se derítette föl helyzetemnek az okát. A nők gúnyos mosolyát, a férfiak különös tekintetét, mit rám vetettek, nem bírtam felfogni.

— Ugy éjjél felé valami esinos hölgy jött felém. Ön nem táncol? kérdé tőlem.

érdeke, hanem egyenesen állami érdek, a közbéke és a rend érdeke.

Ne tekintsen bennünket senki többé kiskorúaknak, mi a gyámkodást visszautasítjuk; a főpapi jelölést, az alapok és alapítványok kezelését, az iskola-ügyet saját belügyünknek tartjuk s amint minden felekezett ezt a jogot már régen önmaga kezeli, mi is kívánjuk, mert megillet; másrészt a kormány a keresztülvitt egyházpolitikai törvények folyományaként tartozik maga számára ezt a következtetést levonni.

A magyar katolikusok mai hangulatát senki se hasonlítsa a 1870-kihez, az akkori játékot mivelünk többé megismételni nem lehet. Eddig mint az a gyámkodás alatt minden önállóságától megfosztott gyermeknél szokásos, csak úgy kérünk, könyörögtünk s ha nem adtak, elhallgattunk. Ma már kinőttünk ebből a hangulatból, nem kérünk többé, de követelünk, mert jogunk van hozzá. Szégyen arra a katolikusra, aki ma nem tartaná magát oly nagykorúnak, hogy egyházának eddig a kormány által kezelt világi vonatkozású ügyeit ne akarná úgy önállólag kezelni, mint a protestánsok vagy a görög keletiek. Szégyen arra, aki oly éretlen volna, hogy az újságcikkek alatt rejtőző álarcot, mely alatt a sanda mézáró máshová néz és máshová üt, föl nem ismerné, ha ez által félrevezettetni engedné magát. Vagyunk oly nagykorúak, mint bárki más; önállóságunkat a haza javára csak úgy tudjuk fölhasználni, mint bárki más, hisz ezt a hazát a katolicizmus szülte és tartotta föl, hát nekünk ne akarjanak kevesebb jogot adni, mint bárki másnak.

A kath. autonómia fölállítására ma egyenesen állami érdek, a közbéke és a rend érdeke. Ismerjük nagyon jól a protestánsok gravaminális politikáját a multból, leszünk mi is olyan okosak, mint ők; hát nem jó lesz a katolikusokkal sokat pacakázni, mert ma más a világi elem, fel-

ocsúdvá az érthetetlen szenderből, jó részében egy sorban küzd a papsággal s felejtetni kezdi a badar szót: a vallás a papok dolga. Érdeklődik egyháza kivételes állapota iránt, mert kezdi érezni, hogy ez a megszegyenítő helyzet rá is vonatkozik.

Hát néppárt ide, néppárt oda, mi mint katolikusok lépünk előtérbe; bennünket se újságcikkek, se elcsépelet ostoba vádak nem zavarnak meg; mi önállóságot, autonómiát követelünk, mert ez jogunk Isten és ember előtt. Különböznél várjuk be az eseményeket és a kongresszus lefolyását.

A kormány maga vette be az autonómiát az országgyűlést megnyitó királyi beszédben; az ő közreműködésével adta ki a király a kongresszust összehívó leiratot, majd meglátjuk, mit akart vele. Aludni többé nem alszunk.

A jog, az önérték, a mai új helyzet minden katolikustól megköveteli, hogy részt kívánjon egyháza önállóságának kivívásában s a megalázó régi gyámság megszüntetésében.

A nyitrai egyházmegyének szept. 8-án ünnepe lesz. E napon tartja megyés püspökünk Bende Imre ő mlga 50 éves papi jubileumát. Négy éve ül a nyitrai püspöki széken, melyet e század folyamán nagyobb-nagyobb püspökök sorozata dícsőített meg. Fuchs, a megye restauratora, főpásztori örökös, utazásai folytán mondaszerű alak; Kluch, Vurum a megye jótékony alapjainak alapvetői, a neves Palugyay, kinek alkotásait lépten-nyomon látjuk, és az ősalak Roskoványi, kinek papi szelleme máig él az egyházmegyében, ki mint jótévő, iró és szentember egykép nagy volt. Ezt a tiszteletreméltó püspöki széket, melyet büszkén emlit a nyitrai pap, foglalja el Bende Imre ő mlga és 50 éves aldozarságának napját rajta éri meg. 50 év az események, élmények, öröm és fájdalom egész láncolatát foglalja magában. Boldog, aki ily háttérrel tekinthet vissza egy megfutott pályára. A püspök egyházmegyéjének főpásztor, az egység központja, melyet minden hívő és minden pap, mint isteni rendelést, tiszteletben tart. Annál inkább áll ez olyanánál, aki az ősi, s anyyi jeles

elődtől megdicsőített nyitrai püspöki széken ül. Ezért lesz ő mlga ünnepe a mi ünnepünk is, s az egyházmegye papsága a hívőkkel egyetemben fog találni módot, hogy e napon megemlékezzék püspökéről. Igaznak tartjuk az elvet: honor in honorante est.

A kompromisszum sorsa. A sajtóra vonatkozó 16. §-nál az ellenzék a kormány módosító ajánlata folytán feladta az obstrukciós harcot, de most kezdik észrevenni, hogy nem egészen jól csinálták a dolgot, mintha a kormány módosításával kissé becsapta volna őket. Kezdenek elégedetlenkedni. Persze késő eső után a köpönyeg; a néppártnak, midőn az alkudozásba bele nem ment, igaza volt. A Kossuth-párt titkos barátsága a kormánnyal, melynél fogva akar is valamit, meg nem is, így boszulja meg magát. Majd meglátjuk, hogy az őszszel mit csinálnak.

Az ideai rossz termés már is előreti árnyékát, aligha nem éhínség lesz belőle a télen. A panaszok az al- és felföldön mindenütt általánosak. A kormánynak jó előre kellene intézkednie a bekövetkezendő bajok megelőzéséről, mert ebből könnyen más társadalmi bajok is keletkezhetnek.

Eskütétel söntés mellett.

Minden oldalról érkeznek panaszok a főszolgabíráknak a községi elöljáróságok választásainál elkövetett visszaélései miatt. A törvény intézkedik a választásokról, a főbírák meg kijátszák a választók jogát, önkényesen rájuk málnak a községre egyéneket, akik senkinek sem kellene, amivel természetesen a közbékét és a rendet nagyban előmozdítják.

Rakóczy Lajos pöstyéni szolgabíró ellen a ducói lakosok hasonló eljárás miatt felebbezték a tvhatósági bizottsághoz, ki nekik egyszerűen kinevezett előljárókat s azon kívül ezt nem a község házában, hanem a kocsmában tette s a mi a legkülönösebb, ott a söntés mellett tette le velök az esküt is. Ez ellen Molnár Rudolf moraváni esp.-plebános a következő tanulságos tiltakozást nyújtotta be a főbíróhoz:

Tekintetes Főszolgabíró ur!

Ducói híveim panaszsképen felhozták előttem, miszerint f. évi március hó 26-án megejtett bíróválasztás alkalmával, a megválasztott községi előljárók tek. Rakóczy Lajos szolgabíró ur elrendelése következtében, a zsidó kocsmában nem is talán külön szobában, hanem a szoros értelemben vett ivóhelyiségben, a söntés mellett kénytelenek voltak esküt tenni. A szolgabíró úrnak ezen eljárása mint az eskü szentségének nagymérvű profanálása ellen lelkipásztori hivatásomból kifolyólag ezennel tiltakozásomat nyujtom be.

— Elpirultam és pirulásom úgy látszik többet mondott neki minden szónál.

— No majd helyrehozzuk a hibát, tette hozzá és elment.

A táncterem szomszédságában volt a ruhaszoba s én e párbeszéd után magam se tudom hogyan, ide bementem s az ott álló spanyolfal mögé egy székre ültem. Alig hogy leültem, valaki utánam jött be, anélkül hogy engem észrevett volna. Hallom a beszédet, az előbbi hölgy volt egy fiatal emberrel.

— Te Carlos, szól a hölgy, légy szives Uraga leányával legalább egyet fordulni.

— Ugyan mi jut eszedbe, feleli a fiatal ember. Azzal a megtestesült csunyasággal én? Kéress neki, ha tetszik, más táncost.

— De az istenért, ha te nem teszed kedvemért, kihez forduljak akkor? Megengedem, hogy nagyon csunya, de az csak nem lehet ok arra, hogy senki se táncoljon vele!

— Testvér, olyasmit kívánsz tőlem, ami meghaladja erőmet. Nincs annak a fiatal leánykának valami rokona vagy barátneje, aki megmondaná neki, hogy ha csunya valaki, az maradjon otthon. Hisz nevetnem kell, ha ránézek.

— Többet nem hallottam, szemeim kápráztak, minden forgott körülöttem. En a 14 éves

leány láttam sorsomat, láttam egész szomorú jövőmet. Nem is tudom, hogy vánszorogtam ki a szobából, fölkerestem atyámat s azt mondtam neki, hogy nem jól érzem magamat. Haza mentünk.

— Nézd Marietta amott azt az imazsámolyt, ott térdeltem sok éjszakán azon bál után, kértem Istent, vegyen magához. És azóta nem mentem többé bálra.

— Ugyan ne légy oly kislelkű, Berta, szólt most vigasztalólag Marietta. Don Pedro mégis szeret téged, tudod megkérte a kezdet.

— Nem, nem! sóhajtott föl Berta, miközben, sovány, barnás arcát a tükörben nézte, az nem lehet, hogy engem férfi szerethessen.

Most udvari bál előtt állott. Két eset volt rá nézve lehetséges. Vagy eljön oda Don Pedro és látja majd, hogy senki sem táncol vele, a csunya Bertával, vagy nem jön el és akkor ismétlődik előbbi tapasztalata, a kínos elhagyatottság, melynek ki nem teheti magát.

Don Pedro kapitány volt, ki naponkint eljött Berta atyjához és annyiszor volt alkalma tapasztalni a leány szép lelki tulajdonait. Egy alkalommal az unokanővér jött szóba és midőn a kapitány kiemelte szépségét, Berta egész bensőséggel oda szólt: Don Pedro, látom, önnek nagyon tet-

szik unokanővérem, közbenjárjak nála az ön érdekében?

Oly őszintén mondta e szavakat, hogy Don Pedro meghatottan fogta Berta kezét és azt mondta neki: Nem, kedves Berta. Hanem akar-e ön feleségem lenni?

Elhalványult a leány és reszkető ajakkal csak ennyit tudott mondani: Köszönöm, ezerszer köszönöm, de — nem tehetem, én nagyon csunya vagyok.

Szépen sütött a nap, játszi sugarai áttörtek a császári park lombos fáin keresztül. Az egyik félreeső lugasba éppen most lépett be a császárné férje karján, utánok egy szolgáló, ki ura intézésére távozott. A császárné törte meg a csendet.

— Hogy aludtál Miksa? szólt, letéve a könyvet, melyből eddig olvasott.

— Köszönöm, de az igazat megvallva, rosszul.

— És miért? kérte Sarolta, egész elszomrodva fogván meg Miksa kezét.

— Tudod jól, szólt kis szünet után a császár, mennyi akadályllyal kellett eddig megküzdenem, hogy celhoz jussak, hogy népünket nagygyá és boldoggá, Mexikót szabaddá és virágzóvá tegyem. — Mily gondolatokat forgattam fejemben,

Tekintetes Főszolgabíró úr! Az eskü szentsége minden körülmények között megóvandó. Az eskü azon oszlopok közé tartozik, melyeken nyugszik az állami és társadalmi rend; a mint megrendül az eskü szentsége és tisztelete, úgy megszűnik minden jogi biztonság, meginog az erkölcsi rend, s így megrendül egyuttal az államnak, a társadalomnak alapja is. Következik ebből, hogy valahányszor valaki eskütételre szólítatik, az mindig a legnagyobb körültekintéssel, a ker. erkölestan, nem különben az országos állami törvények is előírják, hogy különösen a köztisztviselők, mikor eskütételre felszólítanak valakit és ezen ténykedésnél hivatalból közreműködnek, komolyságuk, előre bocsátott intelmek és bizonyos szertartások betartása által ezen ténykedésnek szentségét feltüntessék. E miatt van megszabva az is, hogy az eskütételnél valamennyi jelenlévő állami és az egész cselekmény alatt magát illedelmesen viselni tartozik. Azután tekintetbe kell venni a helyiséget is, a hol az eskü történik.

Tekintetes Főszolgabíró úr! Az általam említett sajnálatos esetben az eskütétel közönséges korcsmában történt, a sőtés mellett. Hogy ezen körülmény az eskü iránti szent tiszteletet az eskütévők és jelenlévők szívéből végkép kiirtani képes, ez a dolog természetéből következik. Meg is jegyezte azon időben a korcsmában jelenlévő egyik ivó-vendég: „azok az eskütévők az esküt nem kötelesek betartani, hiszen korcsmában esküdtek, a minnek nincsen érvénye“. Az eskütételnél hivatkozás történik az élő Istenre, ez tehát vallási ténykedés, ez a külső isteni tiszteletnek egyik cselekménye, és e végből az eskütévőtől megkívánatik, hogy azt a kellő megfontoltsággal és szent áhitattal végezze. De a korcsmában végzett eskütétel mindezt okvetlenül lehetetlenné teszi és nullifikálja. És hogyan viseltethetik a közönség bizalommal oly községi előjárók iránt, a kik a hivatali esküt sőtés mellett tették le? mily jogon lehet az ilyen előjáróktól várni, hogy ők eskü alatt tett ígéretüket szentül be is fogják tartani?

Tekintetes Főszolgabíró úr! Általános a panasza a hamis eskü és esküszegések miatt. A járásbírósi, a törvényszéki hivatalokban a bírák hűledező és megrettenve mondják el egymásnak az esküszegés és hamis eskü folytonosan szaporodó eseteit. Az állításokban nincsen igazmondás, a tett ígéretben nincsen hűség. E félelmetes módon terjed a kevésbé műveltek között azon hamis nézet, miszerint az eskü vallásos szertartásainak mellőzésével az eskü nem kötelező. Milyen véleménye lehet tehát a művelten embernek a korcsmában tett eskü szentségéről?

Mindezekből következik, hogy az eskü iránti tiszteletet minden gondolható módon ápolni és erősíteni kell, s óvatossan kerülendő mindaz, a mi az eskü iránti szent tiszteletet gyöngítene; a ki az ellenkezőt teszi, az az állami és társadalmi rendnek alapjait ássa alá.

Ezek kapcsán bátorkodom tiszteletteljes kéressel járulni a tek. Főszolgabíró úrhoz, méltóztatnék saját hatáskörében intézkedni az iránt:

1. hogy a dueói községi előjáróság azon tagjai, kik megválasztatásuk alkalmával tek. Rákóczy Lajos szolgabíró úr rendelkezésére a korcsmában esküt tettek, ezen szent ténykedést valamely más tisztességes helyen megismételjék; és 2., hogy hasonló eset a jövőben, legalább az én híveimmel meg ne történhessenek és a tek. szolgabíró úr híveimet korcsmában esküre ne szorítsa.

Őszinte tiszteletem kifejezésével vagyok

Moravában, 1897. július 27.

a tek. Főszolgabíró úrnak

alázatos szolgálója

Molnár Rudolf,

esp.-plébános.

Ákiknek a mi fejünk fáj.*

Hol itt, hol ott tűnik fel egy-egy ismeretlen, vagy — ami sokszor még nagyobb baj az illetőre, — egy ismert név, melynek viselője a hírlapok hasábjain sirja el a kath. autonomia iránt érzett aggályait.

Egyik a hierárchiai szervezetért szorong, melyet félt a rakoncátlankodó alpapságtól; az állami tekintély esett a szívére másoknak, melynek kicsorbulásáért remeg; az alpapság sorsa keserít el másokat a végre sokak áuditó álmát a világi katolikusok helyzete rettegéti.

Ezek szerint a kesergő próféták szerint a kath. autonomia olyan „vizikátor“-féle, amit akár hova tesznek, mindjárt hólyagot hűz.

Furcsa kompánia ez a próféta csapat, az ó- és új-szövetség mindenféle felekezeteiből akad egy-egy példány, akinek mindnek a mi fejünk fáj.

En azt hiszem, hogy aki nincs meghíva valami vendégségre, annak legfeljebb a palánk hasadékon van jussa bekukucskálni, kívül az utcáról, de ha bemegy, vagy éppen a nem neki tált ételekbe piszkál, akkor a körmére szoktak koppintani s oda utasítják, ahol jussa van helyet foglalni — a palánkon túl.

Miért avatkozik annyi illetéktelen a kath. autonomia ügyébe mégis? Azt hiszem azért, mert félnek.

Mitől félnek ezek az urak?

En rám tartozik valamennyire az autonomia mikéntje, érdeklődöm is iránta minden tőlem le-

* A „Tiszántúli“-ból vesszük át ezt az érdekes cikket, mely egyrészt egyenkint megmutatja, mily autonómikus jogokkal bírnak hazai vallás-felekezeteink, másrészt megbélyegzi azt különösen egyes lapokban jelentkező felekezeti rosszakaratot, mely a katolikusoknak adandó hasonló autonomia elé gátat vetni iparkodik. Szerk.

hető módon, de nyugodtan állithatom, hogy dunsztom sincs róla, hogy milyen formában lesz behozva. Ezek az aggódo urak tudják talán. Nem! Hanem azért félnek tőle rendületlenül, egy nem létező valamitől, egy rémos almaik szülte kísértettől. Ez nagy gyávaság, vagy mondhatom otromba dolog, előre rossznak, veszedelmesnek hirsztelni a gyermeket, ki még meg sem született.

De hogy a sok zajongásuknak valami haszna is legyen, nézzünk körül a fogadatlan prókátorok háza táján. Nekik van már autonómiájuk. Milyen? Kérünk-e mi többet, mint ők kaptak? Kérünk-e annyit?

A gör. kel. román egyház aut. törvényei így kezdődnek:

I. 1. §. A magyarországi és erdélyi g. kel. román egyház, mint független egyház az 1868. év IX. t. c. által is biztosított Canon jogánál fogva. Ó felsége legf. felügyeleti jogának épségben tartása mellett — a képv. rendszer mellett önállóan rendezi, igazgatja és intézi egyh. iskolái és alapítványi ügyeit, minden alkatrészében és tényezőjében.

Igy kezdődik a gör. kel. aut. törvény. Még érdekesebb a vége.

Végső függelék. 175. §. Hivatalos nyelv. Minden egyházi, iskolai és alapítványi ügyben az 1868: IX. t. c. 9. §-a alapján, ugyszintén az 1868: XLIV. t. c. illető rendeleteinek épségben tartása mellett, valamint benn, úgy kifelé is a román nyelv.

A gör. keleti szerb egyház aut. törvényeinek 19. §. 3. és 4. pontja szerint: az iskolák felett, ide értve a tanrendszer megállapítását is, a kongresszus határoz, ugyszintén a zárdái javak, alapok, alapítványok kezelése és hováfordításáról is. A 22. §. d) pontja pedig határozottan kizár mindenféle idegen felügyeletet e dolgokban.

Ag. hitv. atyánkfiai aut. törvénykönyvük I. fej. 3. §-ban kijelentik kategorice:

A magyarországi ág. hitv. ev. keresztyén egyház iskolai és jótékony intézetei, mint az egyház önfentartásának eszközei, az egyház testéhez tartoznak.

A 4. §. szerint jogot kap állami segély igénybevételére.

Az államhatalom rendelkezésükre van bocsátva a 6. §. a) b) c) pont a 7. §. és 8. §-ban éppen nem fukarul körül irt esetekben, s ezen kért karhatalom meg nem tagadható 8. §.

Helv. hitv. atyánkfiai aut. törvényeik 4. §-ban kijelentik, hogy egyh. és iskolai ügyeik belügyet képeznek s maguk intézik.

Az 5. §. a) b) c) d) e) f) pontjaiban jogot

midőn elhagyta Ausztriát! Hol vannak a főherceg ezen álmai! Semmi sem fájdalmasabb egy fejedelemre, mintha népe nem érti meg.

— Nincs mód kiengesztelni a különböző pártokat? kérdezi reszkető hangon a császárné.

— Rövid idő alatt sokat próbálkoztam, de kísérleteimnek nem volt eredménye.

Erre a császár fölkel s a császárnénak nyújtotta karját. Hallgatag a palota felé indultak. Amint elbueszni akart, hogy szokása szerint a városba menjen, a császárné kissé föltartóztatta, hogy néhány szót váltson vele a holnapi udvari bált illetőleg. Eközben elbeszélte a szegény Berta esetét, hogy nem mer megjelenni a bálon, említette a Don Pedróhoz való hajlamát s azt, hogy hogyan járt az első bálon. A császár és császárné nevetve váltak el egymástól.

Hogyan jutott mindez a császárné tudomására? Nagyon egyszerűen. A szép Marietta elbeszélte egyik barátjának, ez egy másiknak, ez meg egy udvarhölgynek, udvarhölgy a császárnénak s mint imént láttuk, a titok a császár füleihez is jutott.

Az udvari bálon megjelenés politikai színezettel bírt s ennek folytán Uruga tábornok megparancsolta leányának, hogy meg kell ott jelennie. Sem kérés, sem vonakodás nem segített. A meg-

hívást el nem fogadni annyi volt, mint republikánusnak vallani magát. És az udvarnál rossz néven vették, ha valamely előkelő állású családja nélkül jelent meg.

Szegény Berta! Könyezve készítette elő ruháját és ment.

Az udvari termék ragyogtak a fénytől. A mexikói, a francia, osztrák, belga tiszték egyenruhái gyönyörű látványt nyújtottak, a megszámlálhatlan gyertyák fénye csillámlott a drága fali tükrökön.

Uruga tábornok, karján vezetve leányát, az utolsó teremnek tartott, a hol a kari tiszték sűrű csoportban állottak. Berta a terem alsó végén vonult meg, mellette egy sötétes atlasz ruhába öltözött hölgy ült, arcát fekete fátyol fődte.

— Ki hitte volna három év előtt, hogy ezekben a termekben mexikói császár udvari bált fog tartani! szolt némi gúnnyal Berta felé fordulva, akit zavarba hozott ez a megszólítás. Majd a szép hölgy folytatta: Csak azt szeretném tudni, kit tüntet ki a császár...

Berta alig hallotta már ezen szavait; amott Don Pedro közeledett fényes egyenruhájában, s abban a pillanatban a bál kezdetét jelezték.

Megszólalt a zene, megnyiltak a szárnyaj-

tók: a császár és császárné karontogva beléptek a terembe és végigtekintettek az aranytól és gyémántoktól ragyogó vendégsorokon. Lassan a közepe felé haladtak, arra barátságosan köszöntve, amott néhány szót váltva egyik-másik hölgygyel, vagy férfival. Az ezernyi fénytől csillógó középső csillár alatt pillanatra megállottak és nézték a szingazdag vegyületeket az összegyűlteknél.

— Itt van ő? kérde a császár a mellette álló hadsegédétől.

— Kétségkívül felség! Amott ül azon atlaszruhájú, hajba font kameliával ékesített, fekete hölgy mellett.

— Köszönöm, felelt a császár s erre jel adatott az első táncra.

A császárné, aki a táncban nem vett részt, egy trónforma széken foglalt helyet. A császár pedig elindult, a bált megnyitni. Hány asszonyi szív dobogott erre. Talán engem választ, gondolta az egyik, atyám tábornoki főnök. A császár tovább ment. Talán engem — én vagyok a legszebb, gondolta a másik. A császár tovább ment.

Oh Istenem, engem választ, suttogetta egy aranytól és selyemtől ékes kreolnó, én a leggazdagabb vagyok. A császár tovább ment. Minden arc feléje fordult, a császár a terem végéremet s Uruga Berta előtt megállt, hogy táncra kérje.

nyernek az állami karhatalmat igénybe venni, ha rendelkezésüknek nem pariroz valaki. Az f) pont így szól:

Az állam hatóságai a végrehajtásban való segédkezést meg nem tagadhatják és kötelesek a végrehajtást saját közegeik által fogantatosítani.

Iskoláik oly autonómikus sánccal vannak körülvéve, hogy az állam az orrát sem ütheti oda.

Nos? Mit kívánunk mi római katolikusok az autonómia számára?

Egyházi önkormányzatot, iskolai önkormányzatot, alapjainkra feltétlen rendelkezési jogot. Csak azt, pusztán azt, amit két márékkal kértek, kaptak a felekezetek, sőt egyházi hivatalos nyelvről sem kérjük sem a román, sem a németet, sőt el sem fogadnánk mást, mint amit anyánktól tanultunk a — magyart.

Nem kell tehát rémeket látni, zagyva tanácsokat osztogatni, nagykepüsködni s főleg nem — irigykedni.

Lamennais Felix írja: mikor a farkas megehezik, rárohan egy juhra és elviszi. A többi juh nem bánja, sőt örül, mert úgy gondolja, hogy több legelő maradt nekünk s a farkas is jól lakott.

A nyáj pedig elpusztul így, mert a farkas mindig éhes, jól nem lakik soha.

Ne örüljön senki azon, ha a hatalom megcsönkítja valakinek a jogát. Nem marad neki több, nem áll itt meg a hatalom, az örvendező birkát is megeszi a farkas nemsokára, mert a hatalom telhetetlen és étvágya mindenre kiterjed.

Jusson eszébe inkább mindenkinek, mily felebaráti szeretettel segítette dülöre jutni a felekezetek autonómiáját a katolikusok s azért viszont kívánhatjuk, hogy ha nem is segítenek hasonló ügyünkben, legalább ne avatkozzanak bele rosszakaratulag.

P—y

Levelezés.

Tisztelt Szerkesztő úr!

Múltkor Nyitrán lévén egyik ismerő-ömmel fölrandultam a Zoborra. Felséges egy hely az, ma-holnap egész villatelep lesz rajta, gyönyörű a kilátása, jó levegője, igazán magoknak kár idegenbe utazni.

Nem vagyok közelebről tájékozva a nyitrai viszonyok felől, de annyit mondhatok, hogy nagyon jó szituációban lehetnek, mert a hol annyi telik a luxusra, ott jó módúak lehetnek az emberek. Mi falusiak aig tudunk megküzdeni a sok adóval s gazdasági bajokkal, s magoknál annyian akkora fényt üznek: mégis csak városban laknak az urak, ha ez magoknál nem olyanfele (már engedje meg, mi itt a vidéken úgy szoktuk mondani)

Ha a villám sujt a szegény leányba, az sem idézett volna külön hatást. A vér meghűlt ereiben, inkább a császár lábához szeretett volna borulni, de a következő percen már annak karján a termen lejtett, ezer irigy szemtől kísérvé. A császár végre helyére vezette s oly hangosan, hogy a körülállók jól hallhatták, szólt hozzá:

— Kisasszony, ön fönségesen táncol és oly szép szemeket is, mint az öné, ritkán találni hazamban.

A császár távozott, az egész teremben Bertával foglalkoztak. Igazán, ismételték a hölgyek de úgy, hogy ő is halhatta, csodaszép szemei vannak.

Berta azt gondolta, álmodik, de nem volt ideje hozzá. Miramon tábornagy táncra kérte és utána egyik gavallér jött a másik után. Már az udvari illem is ezt kívánta. Akivel a császár táncolt, mindeki nagy megtiszteltetésnek vette, ha ugyanavval táncolhatott.

A pihenő órában fölkereste Pedro. Mily boldog volt akkor Berta! De alig hogy üdvözölhette, itt a császár.

— Mint hallom, szólt megszokott nyájas hangján, kegyed kisasszony a kapitány ur jegyese, igaz?

Mit szólhatott erre a szegény Berta? A vér

svihákság, mely sokat mutat, keveset fog, mint aminő nagyzásnak tartom a fmke titkáranak a felhívását is, hogy a szakolcai gyűlésre korán jelentkezünk, nehogy az elszállásolás körül baj essek. Pedig a fmke tudommal nem szokta túltö-mött „ház” előtt tartani közgyűléseit.

Valami feltűnt meg ott a hegyen. A magok zsidó polgártársai már romlanak, hiszen azok már több hajlékot építenek, mint a régi polgárok, és olyan fényt üznek, hogy nekünk, akik csak a mi falusi zsidónk után ismerjük azokat a polgártársakat, szinte feltűnő ez a luxus. Mit hoz ez az üzletbe? Mégis különös az a Nyitra, pedig nemrég egyik vidékünkbeli zsidó-ifju, ki onnan akart házasodni, azt mondta, nem érdekes, mert Nyitrán csak szép kirakatok vannak. No már a mi zsidónk inkább rongyosan jár, de az üzletre sokat ad.

Reggel kint jártam a határban, keresztjeim bizony kiesiráltak, a sovány terméshez meg csak ez kellett. Képzelteti, hogy inkább valamelyik zabori villában látنام magamat, mint ennyi gond között. Így esett meg, hogy magokra gondoltam s nyitrai tapasztalataimat a papírra vetettem.*)

Tisztelettel

Barsi.

*) Kedves Földi! önt ügylészük rosszul traktálta ismerőse, hogy ilyen elfogultan ítélt mivőlünk. Nem tudom mit látott és kit látott, de úgy tünik föl a dolog, hogy nem jól nézte meg. Svihákság-ot csak úgy ráfogták a nyitraiakra, zsidó polgártársainkat meg egyszerűen félreértette. Ők nem romlanak, hanem haladnak. Ha máskor idejön, jobban nézze magát körül, már csak Nyitra nem lehet falu, mikor előkelő város. Szerk.

Ujdonságok.

Bende Imre püspök úr ö mlga radonai nyaralójából 16-án érkezik vissza Nyitrára, másnap Apponyba megy, hol Apponyi Lajos gróf magyar udvarnagy ö excja megkérése folytán leányát Fanny grófnőt esketi meg Károlyi László gróffal: 18-ika után pedig állandóan Nyitrán marad.

Személyi hírek. Franciscy Lajos dr. tanár Belgiumba és Huszár István könyvkereskedő Németországba utaztak. — Feldmann Fülöp krajuai körorvos és Conrad Gyula szottinai jegyző és áll. anyakönyvvezető állásaikról lemondtak.

Anyakönyvi kinevezések. A m. kir. belügyminiszter Nyitavármegyében a nagy-rippényi anyakönyvi kerületbe Pfeiffermann László jegyzői irnokot, a vágsellyeibe Németh Sándor jegyzősegédet, a negyedibe Izsák József községi bírót, végre az assakürti-öe Stocker Nándor jegyzői irnokot anyakönyvvezető-helyettesekké nevezte ki és ezek közül a nagy-rippényi és vágsellyei helyetteseket a házassági anyakönyv vezetésével és a házasságkötésnél való közreműködéssel is megbízta. — Örökös váltakozás, semmi állandóság sincs ebben az állami anyakönyvvezetésben.

az arcába szökött s egészen megzavarodva felelt: Szolgálatjára felség! A császár szerencsét kívánt a párnak s tovább ment.

Hazajövet mosolyogva kérdezte az apa leányától: Jól mulattál?

— Oh atyám, mondá nyakába borulva, ez volt életem legszebb napja és tette hozzá halkán: én menyasszony vagyok.

— Mindent tudok, felelt szelid mosolylyal az öreg tábornok s három hó alatt megtartjuk a menyekzöt

Ez éjjel is ott térdelt Berta imazsámolyán a feszület előtt, de már nem azért imádkozott, hogy Isten szólítsa magához, hanem hogy a nemes szívű császárt s a jövőndő férjét áldja meg.

Sziporka.

Főnyképész: Így uram, csak mindig balra pillantson, ide erre a falragaszra. Így... No most kérem, derülten, mosolyogva tekintsen csak folyvást erre a falragaszra.

— Azt nem tehetem.

— Miért nem?

— A falragaszról azt olvasom: „Kéretnek a t. uraságok azonnal fizetni.”

Esküvő. Freissberger Viktor nyitrai kereskedő tegnap reggel esküdött örök hűséget Tomcsányi Mariska kisasszonynak. Az esketést Hevera János káplán ur végezte a piaristák templomában. Az új pár még a nap Szlavóniába utazott el, a vőlegény bátyjához.

Katonai átvonulás. Nyitra most megszállott városnak néz ki. Jul. 30 óta itt van a honvédségen kívül a 72-ik pozsonyi ezred rendes katonasága tisztjeivel és a sátoortáborban van elszállásolva. Ezredgyakorlatokat tartanak, zenekara ismételten rendezett ténzenét. 10-én vonulnak tovább Komárom és Tata felé a nagy hadgyakorlatokra. Ilyenkor nyári munka idején látja az ember, mily óriási munkaerőt tart lekötve a modern militarizmus, hát ha még a rá fordított milliókat is az emberiség kulturáljaira lehetne fordítani!

Értesítő. A helybeli községi iparos és kereskedő tanonc-iskola értesítőjét Bieliczky Elek igazgató most adta ki, és beszámol benne az iskola ez évi eredményéről. Beiratkozott 272 iparos és 76 kereskedő tanonc. Az iskolalátogatás általánosságban kielégítőnek mondható és a tanoncok erkölcsi magaviselete is kielégítő volt. Amit mi is megerősíthetünk, mert az utcán duhajkodó inasok régi típusa egészen kiveszett utcainkról; a régi deák és inas verekedésekről sem hallani többé. Az intézet az állam részéről 600 frt segélyben részesült. A tantestület 13 tagból állott.

A szép tett önmagát dicséri. Kiss Áron azt mondja Neveléstanában, hogy a vallásos érzelem az emberi lélek legmagasabb fejlődési fokozata. Innen az igazán műveltek körében ezen érzelem őszinte, nyílt jeleivel szoktunk találkozni, ellenben a vallástalanság fitogtatása sem az ész, sem a szív műveltségének nem szokott kifejezője lenni. Néhány év előtt történt Beesben, hogy a misézni akaró papnak nem volt aki ministráljon. Egy a sz. István-dómban jelenlévő tábornok leoldotta kardját, fogta a misékönyvet s végig kiszolgált a misénél. Nálunk a zabori sz. Márton-kápolnában hasonló eset ismétlődött mult vasárnapon. E kápolnában a Zoboron nyaraló nyitrai előkelő közönség szokott vasárnaponként sz. misét hallgatni. Mult vasárnap is így történt, csak hogy a ministrálói szokott gyermek elmaradt. Látván ezt P. V. tvszeki bíró, előjött a padból és szépen végig szolgált a misét az oltárnál, a közönség rendkívüli épülésére. Midőn e hithideg korban a közöny és igen sokszor az éretlen alszégény miatt oly kevésszer hajlandók az emberek a vallásosság nyílt bevallására, jól esik ezt a szép cselekedetet följegyeznünk. Mindenesetre igaz lévén Jézus szava, aki magát megalazza, fölmagasztaltatik, a bíró úr midőn a legfőbb bíró, a hatalmas Isten előtt meghajolt, lelki nagyságáról tett tanúságot.

Petőfi sirja és a Fmke. Szégyennel állottam — mondja egy földink — a Petőfi sir-emléke leleplezésekor a halmaz koszorú előtt, melyet a magyar nemzet apraja, nagyja s nevezetesebb egyletei és társulatai küldöttek a magyarság nagy apostolának sírjára; mert sehol sem láthattam ott a Fmke koszorúját, de még egy íci-pici megbízottat sem, aki e nagy közművelődési egyletet ott képviselte volna. Egyesületünk vezetőségéből mindennévé jut küldöttség, de a Petőfi sírjához nem juthatott! Hja, ott nem osztogattak ordókat. Jól mondja Petőfi: „Szégyen ha elfelejtettetek (a költőt). Még nincsen túl fél századon”. (Lehetséges-e ez? Ha igen, akkor az egyesület fogadja legőszintébb — megbotránykozásunkat. Szerk.)

A Fmke folyó évi közgyűlése szeptember 12-én Szakolcán fog megtartani. Odaérkezés és ott ünnepélyes fogadtatás szeptember hó 11-én a délutáni és esti órákban Szakolcára érkező vasuti vonatknál. A Fmke központi ügyvezetősége felkéri az egyesület mindazon tagjait, kik ezen a közgyűlésen megjelenni kívánnak s úgy elszállásolásra, valamint kedvezményes utazásra jogosító vasuti igazolványokra igényt tartanak, hogy a közgyűlésen való részvételüket a

Fmke titkári hivatalának (Nyitra) nevük, állásuk és lakhelyük pontos megírásával 1897. augusztus 15-ig bezárólag tudatni sziveskedjenek. Az elszárolásról szóló értesítéseket a szakolcai rendezőbizottság szeptember hó 1-én, a vasuti igazolványokat és a közgyűlési ünnepélyek sorrendjét pedig a Fmke ügyvivő elnöksége augusztus hó folyamán fogja közvetlenül a jelentkezők címére beküldeni.

Az autonomiai mozgalomhoz. A szolnoki plebániában július hó 18, 19 és 20-án leszávozott 245 választó, kik valamennyien hg. Odiscalchi Livióra adták szavazatukat.

Alsó-Orechón (Trencsén m.) júl. hó 24-én ejtetett meg a választás. Beadatott 165 szavazat: Kubina József kapott 164 és Ucsnay Ernő polgármester 1 szavazatot.

A trencsényi választókerülethez tartozó szolnoki plebánia területén a 103 választásra jogosult közül leszávozott 76 választó, mindannyian Kubina József dr. orsz. képviselőre.

Illaván 500 választó volt összeírva, ezek közül leszávozott 341, az összeirt 100 feyőr között 18 szavazott, az állami hivatalnokok között 2, egy Ucsnay Ernő Trencsén polgármesterére és egy Kubinára. Kubina József 338 szavazatot kapott. Egyet a trencsényi polgármester, kettőt Simicskék Ferenc illavai nagykereskedő.

Az alsó-szenci plebánia területén leszávozott 161 választó, kik közül 155-en Kubina József dr., 6-an pedig Ucsnay Ernő trencsényi polgármesterre adták szavazatukat.

Nemsován az aut. képviselőre leszávoztak 144-en. Mind a 144 szavazot dr. Micsura György nagy-bittsei ügyvédre esett.

Vágbesztercén az autonomiai képviselő választása augusztus 1-én tartatott meg, mely napon Micsura György nagy-bittsei ügyvéd 205 szavazattal megválasztatott. Ellenjelölt nem volt.

A praskói plebánia területén f. évi augusztus hó 1, 2 és 3-án ejtetett meg az autonomiai világi képviselő választása. Szavazati jogával élt 527 választó, valamennyi Micsura György dr. nagy-bittsei ügyvédre szavazott.

A nagy-bittsei plebániában az összeirt 575 választó közül 318 élt szavazati jogával, valamennyien Micsura György nagy-bittsei ügyvédre adták szavazatukat.

Zsolnán aug. 1. és 2-án megejtett autonomiai választásnál 239 szavazó, köztük 5 állami hivatalnok, egyhangulag Schvertner Gyula zsolnai ügyvédre szavazott.

Tyerechón júl. hó 25-én tartott választáson 444 szavazóból 439 szavazott, mind Schvertner Gyula dr. zsolnai ügyvédre.

A nyitra-egyházmegyei papság autonomiai papi képviselőjére szavazott folytatólag:

A nyitrai esperesi kerület papsága 12: Duk János dr. tanárra.

Diószegi állami út. A Nyitramegyete területén átvonuló diószegi—krakkói állami közút 29¹/₂—30¹/₂ km. közti szakaszának tervezett áthelyezésére nézve, a kereskedelmi miniszterium a helyszíni bejárás megtartását rendelte el, és a bejárás határidejéül folyó évi szeptember hó 9-ik napjának d. e. 10 óráját, összejöveteli helyül pedig Nyitra-Ujlak község községházát tűzte ki.

Vizsgálat a prasci körjegyző ellen. Vancso György és társai szám szerint 17-en, Klobusiczky Árpád prasci körjegyző ellen a vármegye alispánjához benyújtott feljelentésükben több rendbeli hivatali visszaélés és zsarolás miatt vizsgálat elrendelését kérték. A vizsgálat a feljelentés alapján el is rendeltetett s foganatosításával Bokross János megyei aljegyző bizatott meg. Ámde már maga a vizsgálatot elrendelő végzés is gyanút keltett a feljelentőkben, mert hivatalból intézkedik az iránt, hogy a község bírái a vizsgálatnál megjelenjenek, míg a feljelentők által hivatkozott tanuk beidézéséről nem rendelkezik. S a gyanu tudósítók szerint nem is volt alaptalan, mert a vizsgálat elfoganatosítása tényleg csak arra szorított, hogy a feljelentők arra lettek kihallgatva, vajjon bírják-e a magyar nyelvet, tudnak-e írni és olvasni s vajjon a feljelentést ki fogalmazta. Ha pedig a feljelentők között oly merész akadt, ki a vád bizonyíthatása tekintetében tanura mert hivatkozni, azt a vizsgálat vezetője egyszerűen az iránt világosította fel, hogy előtte csak arról beszéljen, mit ő maga tapasztalt, ne törődjenek azzal, hogy mit tudna más bizonyítani. A vizsgálatról felvett jegyzőkönyv pedig, melyet a feljelentők egyike sem irt alá, történeti hűséggel igazolja: „a feljelentő közvetlen tapasztalattal mit sem tud előadni s bizonyítékai sincsenek“. A feljelentők kihallgatása után, — kik a jegyző-

könyv tartalma szerint — bizonyítani mitsem tudtak, ellensúlyozóul következett a hivatalból beidézett községi bírák meghallgatása, kik valóságos diachimuszokat zengedeztek a panaszlott körjegyző erényeiről és pártatlan igazságszeretetről. Ezekből következik, hogy a vizsgálat mindenestre szép eredménnyel végződött.

Meghiusult hid-terv. Farkasd és Nyegyed községek már a mult évben készültek közös erővel vashidat építtetni a Vágon. A napokban került az ügy döntés végett a két község képviselője elé — persze mindenik a maga faluja mellett kívánta azt felépíttetni. — Farkasd község előljárói kérdést intéztek a negyedikhez a hozzájárulás iránt, mire azok tagadólag feleltek, s most már a farkasdiaknak is elment a kedvök. Jó erős vashid ott 100—120 ezer forintba is bekerülhet, ennyivel pedig hitünk szerint nincs egyik községnek sem kedve megadóztatni magát.

Katonai lóvásár. A földmívelésügyi m. kir. miniszter rendelete következtében közhírré teszi a nyitramegyey gazdasági egyesület, hogy a cs. és kir. közös hadügyminiszterium f. évi szept. hó 27-én Érsekújvárott, 29-én pedig Nagy-Surányban katonai lóvásárt tart. Alkalmas minden szilárd testalkatu, jó mozgást és kitartást ígérő, túlságos használat által még meg nem rontott s a katonai szolgálatot gátló hibával nem bíró 4-től egész 7 éves és legalább 158 cmtr. magas ló. A 7 évet már meghaladott lovak semmi esetre sem vétetnek meg, valamint a 158 cmteren (vagy 15 markon) alóli lovak közül csupán kivételképpen vétetnek meg egyes olyan példányok, melyek kiváló jó testalkatuk és kitűnő vérrrel bírnak. A tevénytők érdekeinek képviselője végett a nyitramegyey gazdasági egyesületnek egy bizottsága is meg fog jelenni, s minden a bizottság által visszautasított lóról jegyzőkönyvet vesz fel.

Szecsányi Vilmos jubileuma. 50 éves papi jubileumát ülte meg aug. 1-én Szecsányi Vilmos, nagytapolcsányi plebános, c. kanonok. Az ősz, de eleven lelkű lelkipásztor 8 órákor tartotta a hálaadó szt. mise-áldozatot, melynek végzetével a Te Deum intonálása közben könyve lábadtak úgy az ő, mint az általa szeretett s őt vizontszerető válogatott közönség szeméi. Mit érzett e pillanatban a díszes oltár számolyánál, egyedül ő a megmondhatója, azaz ő sem; gondolatai- és érzelmeiről csak könyvei beszélhetnének. Ez után tisztelgett náta a városi előljáróság: szónoka Fülöpp Alajos, a város bírája üdvözölte őt, mint példás papot, jótékony emberbarátot, kiknek betöltött munkaköre, a társadalomban elfoglalt szerepe, az abban kifejtett munkássága s részben elért sikerei jutalma felszázados fáradságának. Szecsányi meghatottan köszönte meg a szép szavakat, továbbra is hívei és az összlakosság szeretetnek előlegezését kérte. Delután, letenye előtt, Jantausch Pál s. lelkész magvas, eszmedús, formás beszédben fejtegette a hívek előtt a nap jelentőségét a jubilánusra nézve, buzdítva másrészt őket példája követésére. Jelki szükségleteiknek gondozására, az élet nehézségeinek türelmes viselésére. Az ünnepélyesség este fáklýásmenettel s a város kivilágításával véget ért. — Lapunk részéről is fogadják a nemes szívű férfiu az Isten áldásáért eső jó kívánatokat.

A politikai izlés változása. Trencsén vidékéről a mostani választások benyomásai alatt egyik ismerősünk ezeket írja: Kötelességemnek ismerem reflektálni a „Vágvölgyi lap“ 31. számában közölt azon soraira, hol azokat a jogokkal elő polgárokat, akik Kubina József dr. szavaztak, kiskoruaoknak, ügyefogyottaknak, butáknak elnevezi. Biz nem buták azok, hanem sokoldaluan műveltek, ha Polyákra, Kubinyira, Rakovszkyra szavaznak a képviselő-választások alkalmával, mint az őszszel. Azt mondja továbbá a cikkirő, hogy Ucsnay Ernőre a trencsényi intelligencia szavazott, persze magától értendő, hogy ez alkalommal intelligenciának veszi a rövidlátó levelező a megjelent és muszájból Ucsnayra szavazott utca- és kéményseprőket, városi lámpagyújtogatókat és kocsisokat is. Láttam ezeket, mert a választáson jelen voltam. —d.

Gyümölcs-eladás. A Magyar Gazdák Vásárcsarnok Ellátó Szövetkezete (melynek a nyitramegyey gazdasági egyesület is tagja) Oroszországban biztos piacokat szerzett a magyar gyümölcsnek. A nyitramegyey gazdasági egyesület

felhívja ennélfogva a termelőket, hogy a kiknek eladó gyümölcsük van, sziveskedjenek azt a fent nevezett szövetkezetnél (Budapest, Központi Vásárcsarnok) bejelenteni, hogy a szövetkezet az eladó gyümölcs mennyiségéről eleve tájékozva legyen. A bogyümölcs értékesítéséről is gondoskodik a szövetkezet. Bővebb felvilágosítással szolgál a nyitramegyey gazdasági egyesület titkári hivatala.

Jászai-est Rajec-fürdőn. Augusztus 1-én, vasárnap, rendkívüli élvezetben részesült a Rajec-fürdőn időző közönség Jászai Mari, a nemzeti színház művésze, ki ott tölti szabadsági idejét, vasárnap művészi estét rendezett. A nagy tragika „A hegedős és Szent Péter“ című legendát és Kiss József „Simon Judit“-ját szavalta el rendkívüli hatással. Közreműködött még Lyba Mariska kisasszony Nyitráról, ki mint nálunk telen a kath. körben, pompásan énekelt magyar népdalokat, Corboly Valeria kisasszony (Braila) művészi zongora kísérte mellett. Az estély jelentékeny összeget jövedelmezett a kolozsvári Mátyás-szoboralap javára.

Deák Ferenc szelleme a Bánffy-kormányról. A főváros előkelő körében sokat nevetnek mostanában egy mulatságos történeten, melynek hőse báró Bánffy Dezső miniszterelnök. Egyik ismert politikusunk házában legutóbb válogatott társaság volt együtt, mely a kedélyes lakoma után csoportokra oszolva a nagy terembe vonult, hol a ház szellemes urnője, a ki nagy híve a szellemidézésnek, spiritiszta mutatóványokkal mulattatta vendégeit. Azokban a napokban volt ez, mikor a parlamenti harc a legvehemensebben tartott. Nem volt tehát meglepő, mikor a társaság egyik tagja azzal a kérrsel fordult a ház asszonyához, idézné meg Deák Ferenc szellemét is. És — úgy mondják — a háza bölcének szelleme meg is jelent és a miniszterelnökről hozzá intézett kérdésre felelt is. Azt felelte, hogy Bánffyt csak névleg ismeri. A társaság egy másik tagja mind a mellett nem állhatta meg, hogy kérdést ne intézzen a szellemhez az iránt, hogy vajjon meddig el a Bánffy-kormány? Feszült figyelemmel lesték főképp az ifju és törzsökös mamelukok, mit fog mondani a szellem. A médium ujjá alatt körben forgott a taller és a betük összeállításá után tisztául ki lehetett venni a választ: decemberig. Eleintén, úgy mondják, a társaságban meghűt a vér s egy ideig mozdulatlan maradt, csakhamar azonban trétás oldaláról fogtak föl a dolgot és kijelentettek, hogy most már bevárják, tényleg igazat mondott-e a szellem?

Nyilatkozat. „A zsolnai gimn. igazgató nyugdíjba megy“, ilyen cím alatt jelent meg a Ny. Sz. mult számában az újdonságok között egy közlemény. A legilletékesebb helyről ellenem nyilvánított szeretetlen gyanusítások folytán indítatva érzem magamat a nyilvánosság előtt kijelenteni, hogy az említett közleménynek nyilvánosságra való hozatalába *semmiféle módon* be nem folytam, ugyanazt „kárörvendve“ s „míndeukinek“ nem mutogattam, hanem csak két olyan urí emnek adtam elolvasni, a kik a zsolnai gim. igazgató úrral baráti viszonyban állanak. Ellenben nagyobb társaságban és többször nyilatkoztam, hogy az igazgató úr nyugdíjáról szóló hír alaptalan. Eunyit az igazság és a béke érdekében. Zsolnán 1897. aug. 6-ikán. Gáli József, a püspöki árvaház hitoktatója.

Bomba falun. A trencsénmegyei Pod-Ivor nevű irtványán sáfarkodó Lipscher Adolf izraelita kereszmáros iránt azzal mutatta ki valaki szeretetét, hogy éjnek idején bombát vetett hálószobájába. A szoba fala megrepedezett, a butorzat megrongálódott, de Lipscherben, a ki szerencsésjére más szobában hált akkor, kár nem esett. Érdekes, mint tudósítók írja, hogy Lipscher ezt nem a keresztényekre, hanem valami zsidó felebarátjára tolja. A kritikus álomzavarás óta éjrlője vitéz paraszttestőrök vigyáznak Lipscher Adolf ur drága életére.

Vasuti előmunkálati engedmények. Auspitz Gyula mérnök és építési vállalkozó, budapesti lakosnak a kereskedelmi miniszterium, a nagy-szombat—országghatári h. é. vasutból kiágazólag Jablonictól, Hradist érintésével, Brezováig esetleg Miaváig vezetendő helyi érdekű gőzmozdonyu vasutvonalra, az előmunkálati engedélyt egy évre meghosszabbította. — Rohói Herber Lipót nyitra-rohói lakosnak — a kereskedelmi miniszterium — a kassa—oderbergi vasut Zsolna állomásától Bicsic, Ljetava, Lucska, Ra-

jec-fürdő és Klacsán közsegek érintésével Rajec mezővárosig vezető gőzmozdonyu h. é. vasutvonatra, az előmunkálati engedélyt egy évre meghosszabbította.

Megtérés. Pruszkán múlt vasárnap a plebánia-templomban szép ünnepély folyt le. Danielecsik Zsuzsanna hajdon a különféle zaklatások dacára Luther hitéről visszatért a kath. egyházba. A hitvallást Chocholus Bálint plebános kezébe tette le, a ki ezt megelőzőleg, áthatva az ünnepély magasztosságától, szívhez szóló beszédet intézett úgy a megtérthez, mint a jelenlévő hívekhez. Majd misét mondott fényes asszisztenciával, mely alatt a megtért hajdon a szt.-áldozáshoz is járult a hívek nagy lelki épülésére.

Smialovszky földője. A M. Hirlapnak írják: Trencsén vármegye közgyűlése 100,000 forintot szavazott meg az uti alapból a Rajec-völgyben létesítendő vasútra. Ez ügyben a vármegyei kormányparti képviselők közül alakult küldöttség járt a belügyminiszternél, engedélyt és beleegyezést kérve. Perczel belügyminiszter megtagadta a hozzájárulást. Ez nagyon elkeseríti a vármegye lakosságát, (no no csak lassan, talán csak Smialovszky úr kesereg emiatt!) mert oda törekedett, hogy Rajec-fürdőt európai tekintélyre emelje s ezáltal a vidék forgalmát is gyarapítsa.

Egy pör vége. Dhopolén (Trencsén m.) még 1896. febr. 15-én az izraelita körcsmáros az odavaló káplánt tetteg bántalmazta, majd midőn ez a tény nyilvánosságra hozta, a káplánt nyilvános rágalmazás, izgatás és keresetmegrövidítés címén bepörölte. A pör most fejeződött be. Majer káplán ezt írja nekünk: Kíváncsi voltam a pör végére, mert az én zsidóm erősen bizakodott benne, hogy győz rajtam. Annyira biztos volt a pör megnyerésében, hogy uton-utfélen, boldog-boldogtalan előtt nagy garral azt hajtogatta: majd megmutatom én a hecckáplántoknak, mit tesz az olyan tisztességes, becsületes, békés embert, mint én vagyok, rágalmazni. Szigoruan elíteltetem. Pellengérré állítottam. Beesukatom. Csak-hogy számítás nem ütött be, esütörtököt mondott. A bejelentett tanui egytől-egyig pártomra keltek. Azonkívül más baja is esett. A bíróság s a jelenvolt hallgatóság előtt nyilvánosan, ünnepiesen kijelentettem, hogy az a zsidó, a ki engem az 1896. febr. 15-én este utonálló módon megtámadott s bántalmazott s a kinek nevét mind a lapokban, mind a templom közönsége előtt óvatosságból elhallgattam, de a kit most — a mérenyelt szemtanuja jelentkezven időközben — le akarok leplezni, nem más, mint a tárgyalás alatt levő, ellenem indított pör felperese, Langfelder Mörice, dhopoléri körcsmáros. A zsidó le volt forrázva. Lehorgasztott fővel, lesütött szemmel, halovány arccal hallgatta a szemtanunak, Gajdosik Borbályának vallomását, a ki részletesen, töviről-hegyire adta elő a vakmerő támadás lefolyását, a mely támadásnak elkövetője „ez a Langfelder Mörice zsidó, a ki ezen a lócán ül.” Ezzel befejeződött az egy évnél tovább tartott pör. De ne hagyj magad Langfelder felebbezett, de a pört elveszítette. E napokban kaptam meg a keresetvel elutasított kedves heber felebarátontól bírósági megalapított költségeimet. A tanukat — jó sokan voltak — még nem fizette ki. Amint halom, vegrehajtóra bizzák költségeik behajtását. Ez az én ügyem hű története. Magán ügy, igaz, de azért írtam le, mert érdekes adalékul szolgál a felsővidék kuszált társadalmi viszonyainak helyes ismeretéhez s különösen a talmud szellem gyűlöletes, káros volta megvilágításához. *Májer Endre.*

Templomlátogatás Párisban. Ismeretes, írja Tóth János dr., hogy külföldön imádkozni sem lehet ingyen; talán azért is imádkoznak ott többet, mint minálunk. Párisban, mi-helyt belesz a templomba, s leülz egy székre, — padok nincsenek — azonnal ott terem a helypénz 5 centime (2½ krajcár), vasárnap 10 cent., nagymise, vagy szentséggel való esti istentisztelet alatt 15 cent. Szt. beszéd alatt pedig egész 20—25 centimest kell fizetni. Megjegyzendő, hogy állóhelyekért nem fizetnek semmit. Párisban csak négy templom van, hol az úgynevezett „szegé-

nyek miséje” tartatik bizonyos órában, mikor t. i. az ülőhelyek díjtalanul használhatók. A püspökök mozgalmát indították, hogy a helypénz eltöröltesék, de eddig még nem sikerült helyette más forrást teremteni. Mert Franciaországban a templomok számára alapítványt tenni tilos, a bíróság az olyan végrendeletet nem hagyja jóvá. S így nem csoda, ha itt a gyermekek templomba mennek, egyik kezökben imakönyv van, a másikban — bugyelláris. S ha egy 5—6 tagu család imádkozni akar vasárnap, az csak helypénzben 50—60 centimest ad ki. Aztán jönnek a kéregetők a mise alatt, s a templom-ajtónál az egyik imaszá-moly nál egy arabs gyereket látsz térdelni, a másiknál egy kínai kis „Petolot”, a harmadiknál egy vak leánykát, majd egy apácát, mindegyik előtt egy persely e felirattal: „Az afrikai missióra”, „a kínai hithirdetőknek”, „a vakok intézetének”, „a szegények számára” stb. Es bizony figyelemmel néztem a kimenőket, de úgyszólván nem találkoztam egy sem, aki legalább 5 centimest — az itteni legkisebb pénzdarabot, mely forgalomban van — nem adott volna. Legtöbbje azonban valamennyire ad. Csak így lehet kimagyarázni, hogy a birtokától megfosztott francia egyház annyit áldoz katolikus célokra, mint más katolikus nemzet meg csak megközelíthetőleg sem. Es külföldi missiókra jóval többet költ, mint a többi nemzetek együttvéve valamennyien. Nagyobb ünnepeken a régi keresztény szeretet-lakomákra emlékeztető kalácsot osztogatnak a templomban. Négy templomszölgá behozza vállain a kalácsokat, a „felajánlás” alatt megáldják és egy jókora gesztenye-nagyságban szétosztják a jelenlévők között, kik azt részben megeszik rögtön a templomban, vagy pedig elviszik otthon maradt családtagjaiknak. Láttam egy nagyobb gyászmisét a Notre Dame des Victoires-ban. Úgynevezett II. osztályu mise volt, mely a zenekarral együtt 800 frankba (400 frt) kerül. Az egész templomot a pillérek magasságában bevonják gyászleppellel és kint is a homlokzatot $\frac{2}{3}$ részben. A templom belsejében az ajtónál egy asztal van elhelyezve, hol a kitett ívek nevéket írják alá azok, kik résztvetőket akarják kifejezni. A halottat a gyász-mise alatt az oltár előtti ravatalra helyezik. Az első osztályu gyászmiséért 1200 frankot fizetnek, s a temetés, mely az említett esetben csak III. osztályu volt, egymagában 3600 frankba kerül. Igazán olyan drága, hogy Párisban csakugyan nem fizeti ki magát — meghalni.

József főherceg és a magyar gazda.

József főhercegnek utolsó erdélyi útja alkalmával történt a következő józsu kis epizód: a főherceg Kolozsvárról, hol egyetemi díszoklevelet vette át, Brassó felé utazott. Az erdélyi Hegyalja egyik állomásán a vonatot börttermelő gazdákból álló küldöttség várta, hogy a legmagyarabb főherceget megkínálja egy pohár filloxerás-világ előtti borral. Amint a vonat megállott, oda-ment a küldöttség a főherceg kocsijához s tiszteletteljesen följárította a bort. A főherceg a figyelmet megköszönve, el is fogadta a gazdák kedveskedését s egy pohár bort megivott. Amint a poharat a küldöttség vezetőjének visszaadta, hirtelen előlépett a tömegből egy jöképű parasz-gazda s így szólt a főherceghez:

— Felséges uram! egy kéresem volna.

Erre a főherceg a legnyújasabban fölszóllította az illetőt, hogy csak hamarosan adja elő, mert a vonnat azonnal indul. A paraszt erre szemével hamisan hunyoritva, így folytatta beszédét:

— Hagyja ott felséges uram azt a fene katonaságot, nem a felséges urnak való az!

A főherceg erre azt kérdezte, hogy hát mit tegyen?

— Tudja mit, felséges uram, feleli a paraszt, jöjjön el hozzánk királynak.

A főherceget egy percig zavarba hozta ez a jóindulatu indítvány, azonban gyorsan föltalálta magát es így felelt a kérelmezőnek:

— Bácsi, ne beszéljen ilyen bolondokat, mert még valaki meghalja, s magát is bezárják érette, meg engem is.

Egy modern kereszties hadjárat.

Paris legelterjedtebb katolikus napilapja a „La Croix”, mely naponként 172,000 példányban jelenik meg, holott csak 30,000 előfizetője van, a többi részint Párisban, részint a vidéken kolportázs útján adják el. A lap főleg azért is nevezetes, mert nagy terjedelmű nyomdájában öt rotációs gépe van, holott Bécs legnagyobb lapjának a „Neue Fr. Presse”-nek csak kettő. A „La Croix” egyik rotációs gépe öt színben nyom egyszerre; hogy mit jelent ez, azt csak szakember, vagy aki már olyat látott, képes megítélni. A rotációsok szakadatlan dörömböléssel 14 kü-

lönféle lapot és folyóiratot nyomtatnak, melyek közt a legrégebb és legelterjedtebb „La Croisade” (A kereszties háboru) nevet visel, mely a régi keresztények harcát ilyen modern alakban folytatja. A nyomda azonkívül olajszinnyomatokat, fényképeket készít, azokat üvegre vagy porcellánra éteti, stereoskop képeivel elárasztja nem csak egész Franciaországot, hanem Afrika sivatagait és a távol keletet. Szóval, hova csak a francia hithirdetés elhat. Es ezt hallatlan mesés olcsó áron. Mikor körülvezettek ebben, mondhatni egy egész városrésze kiterjedő üzlet és gyárhelyiségben, szédülten kérdem vezetőmtől, micsoda zseni volt az, a ki ezt a sokoldalú vállalatot megteremtette? Hiszen ide milliók kellettek! — Egy szegény passzionista barát volt az, egy krajcár pénz nélkül. Egy negyed óra mulva majd fogja látni. — S csakugyan rövidre rá egy 55—60 éves törődött ószzakállu szerzetes elé vezettek, kinek szeméből jószággal párosult rendkívüli erély sugárzott. Megilletődve ráztam meg a felém nyújtott száraz kezét, s pirulva takartam el veres cingulusomat e lángész előtt, kinek derekát durva szőresuháján csak egyszerű szj övezte, s csak annyit mondtam: Monsieur önre volna nekünk szükségünk Magyarországon; nekünk annyi pénzünk van ott, mint a szemét, csak nem tudunk vele mit csinálni. — Es a jó szerzetes akkor irt, dolgozott, lapot szerkesztett. Eppen akkor ekspedáltak vidékre a „La Croix” vidéki kiadását, melynek csak az egyik oldalát nyomtatják Párisban, a másikat Franciaország öt különböző városaiban, az illető város és tartomány hireivel töltik ki a vidéken úgy, hogy este már ott naponként megjelenik. Ez a legelőnemesebb lap-szerkesztés, a mit életemben láttam. — Aztán elmondotta a derek páter Bailly — mert így hívják az alapítót — hogy bizony neki egy krajcárja sem volt, csak nagytratóri tervei; de az Isten támasztott jötevőket, kik évről-évre százezreket boesátottak rendelkezésére, úgy hogy most nemcsak Párisban, hanem a vidéken is egymásután állt nyomdakát. — Bizony helyesen jegyezted meg kedves szerkesztő barátom, egyik szerkesztői üzenetében, hogy Páris nagy bűnök, de egyuttal nagy erények hazája is egyszermind.

A „Keresztény Fogyasztási Szövetkezetek Országos Központi Aruraktára”

immár megnyitott. A vállalatnak hármas célja van: 1. jutányos vagyis lehető legolcsóbb áron szállítja a jó és hamisítatlan arut és portekát; 2. megkönnyíti a fogyasztási egyesületek vezetőségeinek a munkát, fölmentven őket ama fáradságot és vajmi gyakran bosszantó kereset-kutatástól, melyvel minden egyes árut s fogyasztási cikket külön-külön más forrásból, más-más cégtől, majd ebből s majd meg abból a városból kellett beszerezniök, holott most már egyszerű levélben minden fogyasztási s használati cikket egy füst alatt rendelhetnek meg országos központi aruraktárunkban; 3. ezzel mi lényegesen előmozdítjuk a tenailó keresztény fogyasztási szövetkezetek életképességét s megkönnyítjük nekik üdvös céljuk elérését, azt ugyanis, hogy a lelketlen áru-uzsorásokkal szemben sikeresen fölvehetik a versenyt és a mi jó népünknek olcsó és jó portekát nyújthatunk; viszont ezzel elősegítjük egyuttal új fogyasztási szövetkezetek alakítását még oly helyeken is, hol arra nem is gondoltak vagy nem gondolhattak az áruk beszerzésének nagy nehezségei miatt; miért erre nézve is szívesen szolgálunk utmutatással s alapszabálytervezettel. Ezek után bizalommal fordulunk a keresztény fogyasztási szövetkezetek mélyen tisztelt vezetőségeihez azzal a rövid szóval: tegyenek kísérletet és győződjenek meg róla, hogy amit szóval ígértünk, azt tettel beváltjuk. Tisztelettel *Lepsényi Miklós*, országos képviselő, vezérigazgató. *Csippék Ferenc*, v. kereskedelmi főiskolai rendes tanár, igazgató.

Közgazdaság.

Miként lehet jó vetőmagot nyerni?

A vetőmag minőségére, sajnos, gazdáink még mindig nem fektetnek elég nagy súlyt. Pedig kétségen kívül be van bizonyítva, hogy egyenlő körülmények között is a szép kifogástalan vetőmag nemesak hogy fokozza a termést, de a hektoliter súlyt is növeli.

Nem lesz tehát felesleges — most a közelgő vetésidény előtt — a vetőmagról, nevezetesen arról, miként lehet jó vetőmagot nyerni, egyet mást elmondani.

Jó minőségű vetőmag nyérése szempontjából első sorban is az aratás kellő idejére kell vigyázni, az őrésre szánt búzát akkor kell használni, a mikor a szem ketté törve a köldök körül még nedvesen csillog, ellenben a vetésre szánt gabonát csak teljes érésében kell aratni, a mikor ugyan is a szem ketté törve egészen lisztesnek látszik, de másrészt még nem kemény. A vetőmagnak szánt gabonát azután kicséplés előtt a csűrben hagyjuk, míg teljesen meg nem izzadt, s ha csak lehetséges ne géppel, hanem kézi cséppel csépléssük ki, a mikor a fel nem bontott kéréket megsejtelgetve megfordítjuk s még egyszer csépléttjük s végre kiszórjuk, miáltal éppen a legnagyobb és legértékesebb szemeket nyerjük, míg az erősen bent ülők, az éretlenebb vagy kisebb szemek a közönséges cséplésnek maradnak meg. A géppel cséplélt búzát erősen kell megszellőztetni s ismételtén megtriöröztetni, hogy csak a legszebb szemek kerüljenek elvetésre.

Kitisztogatás után a vetőmagot a magtárban, vagy egyéb szellős helyen kell kitergetni, többször megforgatni, a magtárt pedig folytonosan szellőztetni, mert csak így lehet a teljes kiszáradást elérni. Az ilyen vetőmag elvetésére azután a neki legmegfelelőbb talajt használjuk, s azt a lehető legjobban készítjük elő, rozsrá könnyebb, buzavetésre nehezebb talajt válasszunk, lehetőleg olyant, melyben előzőleg kapás növény volt: vetőszántás előtt ezt a talajt lássuk el kellő mennyiségű szuperfoszfáttal, mert ez a műtrágya a szemek fejlődésére, a hektoliter súly nagyságára sokkalta kedvezőbb befolyással van az istállótrágyánál, avagy más műtrágyánál. A vetést széles sorokban 15—20 cmnyire eszközöljük s a kikelt búzát egyszer-kétszer kapáltassuk is meg s ha ezeken kívül az aratásra vonatkozólag elmondottakat is figyelembe vesszük, bizonyosak lehetünk felőle, hogy oly kitűnő vetőmagot fogunk nyerni, a mely nemcsak terméshozamunkat fogja emelni, de annak értékét is.

CSARNOK.

Adalékok a nyitra-zerdahelyi róm. kath. templom és plebánia történetéhez.

Közlő: Hayek Vince, nyitra-zerdahelyi esperes-plebános.

Ha már a világ vagy egyes országok nevezetesebb eseményeinek hosszú századok után való igazsághű leírása a történetíróra gyakran valódi gordiusi csomót képez, amennyiben feladata az idők és viszonyok által sokfeleképen összekuszált történeti szálakat apróra szétzedszteni, azokat osztályozni, és az olvasó közönség számára élvezhető tenni: mennyivel nehezebb, sőt nem egy tekintetben lehetetlen egyes kisebb helységek történetének igazsághű megvilágítása, miután azok történeti adatai, ha fel is voltak jegyezve, vagy porladnak a homályban, vagy az enyészett tengerében elmerültek.

Ilyen és hasonló nehézségekbe ütközik a nyitra-zerdahelyi róm. kath. templom és plebánia történetének megírása is, mert ámbár annak érdekessége már régi eredeténél fogva sem vehető tagadásba, mégis oly kevés adat áll a kutatónak rendelkezésére, hogy a hagyomány segítségének igénybe vétele nélkül alig volna lehetséges a gyakran megszakadt és elrejtőzött történeti fonalat egészében csak némiképp is megfogni.

A mit e templom és plebánia történetére vonatkozólag fáradságos kutatások alapján összeállítani képes voltam, a következőkbe foglalom.

A Nyitramegyéhez tartozó Nyitra-Zerdahely község, mely a legrégebb okmányokban majd mint „Walburga Ceradiel“, majd „Walburgis Ceredahel“, majd mint „Nitra Zerdahel“, továbbá „Nyitra-Zerdahely“, de sokszor mint „Szerdahely“

is (Nyitrában) szerepel, az ország legrégebb helységei közé sorozható.

Ezen kis helység, mely a Nyitra folyó partján délkeletnek fekszik, a Fátra hegység regényes csoportjai által övezve, termékeny földjén kívül érdekes emlékekben is bővelkedik. Nyomai már a 13-ik században felismerhetők, a mennyiben Zerdahely, mint királyi birtok már 1278-ban, tehát IV-ik vagyis Kúu László (1272—1290) idejében említették. (Hazai okmánytár 6-ik köt. 229 l.) 1336-ban mint helység fordul elő, melynek jövedelmei egyik részét Telegdy Csanád esztergomi érsek ugyanezen évben a szentgyörgyi prépostságnak adományozta (Fehér Cod. Dipl. VIII. 4—246 l.)

Ezen körülmények, de különösen azon tény, hogy Zerdahely a legrégebb okmányokban, melyek között a pápai tizedszedők jegyzéke kétségkívül a legértékesebb, „Ceredahel“ néven fordul elő, könnyen arra engedhetne következtetni, hogy ezen helység már a rómaiak idejében létezett, a kik jó gabonatermő földnek találván azt, itt letelepedtek és „Ceres“ gabona-istennő nevével talán „Ceredá“-nak nevezték el, a mihez később a magyarok „hely“ szócskájá járulván, Ceredát, Ceredahelynek nevezték el; a miből idővel Zerdahely lett. Természetesen ez csak hozzávetőleges állítás, a minővel sok más helység nevének magyarázatánál találkozunk.

A nyitra-egyházmegyei Schematismusban (névtárban) Nyitra-Zerdahelyről olvasható, hogy ott már 1332-ben létezett templom és plebánia. Bizonyítják ezt a pápai tizedszedők azon évi lajstromai is, a melyekben 1332—1337-ig a következőket olvashatjuk „Nicolaus Sacerdos ecclesiae de Walburga Ceradiel (másutt: Walburgis Ceredahel) iuratus dixit, non valere beneficium ultra marcam, solvit VI. Grossos“ (Mon. Vat. S. I. T. I. 184.) Ezen Miklós nevű pap volt tehát akkor plebános Zerdahelyen, ki a fentidézettek szerint állítja, hogy az ő javadalma nem ért meg többet egy márkánál, és azért a pápai tizedszedőknek csak hat garast fizetett. Egy, az 1397-ik évből való esztergom-káptalani határozat, melyben a nyitrai főesperességhez tartozó plebánosok közt a zerdahelyi plebánosról is van szó, ugyan azt látszik bizonyítani, habár sajnos, a plebános nevét fel nem említi. (Péterfi S. Conc. Eccl. cath. in regno hung. celebrata. Appendix pars II. 269. l.)

Mivel ezen időben az egyházmegyei névtárak olyan alakban, mint most, életbe léptetve nem voltak, vagy egyáltalában nem is léteztek, az azon kori zerdahelyi plebánosok nevei az utókorra nézve menthetlenül elvesztek; úgy hogy azon időtől egész, míg a nyitra-zerdahelyi plebánia a szolcsányinak főkegyháza nem lett, a már említett Miklóson kívül más plebános nevét nem ismerjük.

Mikor és melyik évben enyészett el ezen a szent Walburgának ajánlott ősi templom, biztosan meg nem alapítható. Legvalószínűbb, hogy ezen templom lassan romba dőlt s helyébe az akkori körülmények szerint valami szerény faalkotmányt emeltek. Moglehet az is, hogy a torony mint szilárd építmény meghagyatott és csak a templomot építették hozzá fából, minek következtében feltehető, hogy a második, de sőt a jelenlegi, tehát a harmadik templom is ugyanazon helyen áll, a hol az ősi templom állott, mit az itteni hagyomány, valamint azon körülmény is támogat, mely szerint semmi ok sem forgott fen arra nézve, hogy a katolikusok időközi építéseikkel más helyre lettek volna utalva.

Tény az, hogy midőn a régi templomot alapjából restaurálták, egyszersmind más patronust is adtak neki; bizonyára valami bőkezű Maecenas óhajára, a ki az új templom építéséhez nagyobb összeggel járulván, kieszközölte, hogy a templom szent Fülöp és Jakab apostoloknak ajánltassék föl. Annyi bizonyos, hogy 1559-ben ezen szent Walburgának szentelt régi templom már nem létezett, mivel az 1559. évi Can. visitatio a tapolcsányi esperesi kerülethez tartozó Zerdahelyről a

következőket mondja: „Zerdahely vacat sub nobilibus Andrea et Ladislao Zerdahelyi. Ecclesia dicata Sanctorum Philippi et Jacobi, tota desolata sine tecto et Coemeterio. Habet unum Calicem de argenteo cum patena deaurata, ornatus duos cum suis pertinentiis, ipsam administrat vicegerens de Solczan“.

Ezen szolcsányi vicegerensről a „series Parochiarum“ 820. lapja tesz tanúságot. Róla az 1559. évi visitatio protocolluma ezeket mondja: „In Solczan plebanus nomine Nicolaus Vice Archi-Diaconus, uxorem tamen habens catholicus, omnia Sacramenta tenet more catholico“. Ebből látható, hogy a második templom is ezen időben már nagyon megrongálva lehetett, minthogy már fedele sem volt. Valószínűleg ezért plebános sem jelentkezővén, Nyitra-Zerdahely a szolcsányi vicegerensre bízott.

Az 1560. évi visitatio Nyitra-Zerdahelyről már hallgat, nagyon természetesen, mert ott a katolikus hitélet a protestánsok ugyanazon évre tehető benyomulásával egészen elenyészett; a templomot, mint Paulinyi mondja feljegyzésében, a lutheránusok mint gazdátlant elfoglalták és hosszú időre annak vagyonával együtt a saját használatukba vették. Ezen évben Szolcsányban Albert volt a plebános, a kiról a „Series Parochiarum“-ban említés tétetik.

Midőn a protestáns tanok Magyarország földjén mindinkább elterjedtek, akkor vették kezdetüket hazánkban a felekezeti torzalkodások is s az egyes helységek hitélete emelkedett, vagy hanyatlott, megmaradt a régi vallása mellett, vagy újat vett föl, amint a földesurak vagy változtatták, vagy megtartották vallásukat, miután akkor teljes érvényében volt az az elv: „Cujus regio illius religio“

A tehetősebb földbirtokosok az új vallást magukra nézve sokkal kényelmesebbnek tartván, annak nemesak magok lettek szívsós követői, hanem minden igyekezetüket és befolyásukat arra használták föl, hogy jobbágyaikat is a saját hitükre kényszerítsék. Ilyen körülmények közt volt Nyitra-Zerdahely is, a hol azon időben a Podmaniczky és Zerdahelyi családokon kívül még Gosztonyi, Justh, Ghéczy, Bossány és Rudnay voltak a földbirtokosok, mindannyian evangélikus vallásúak.

Ezek között Podmaniczky pusztulása után kétség kívül első helyen áll az ősrégi Zerdahelyi család, melynek katolikus vagy lutheránus voltától függött több évszázadon át a nyitra-zerdahelyi templom, plebánia, és hitélet sorsa. A menyében tenykedéseik és akaratuk ezen környéken, de különösen Nyitra-Zerdahelyen döntő befolyású volt, nem lesz fölösleges ezen értekezés kapcsán ősi származásukat röviden jelezni.

A Zerdahelyi család (de Nitra-Zerdahely) a legrégebb nyitravármegyei családok egyike. Nevét Nyitra-Zerdahely helységtől vette. Eredetileg Bichkeiek voltak, és csak miután István de Bichke a fejérmegyei Bicske, továbbá Szent László és Csapol birtokaiért 1419-ben csereadományképen kapta Nyitra-Zerdahelyt, vette fel a Zerdahelyi nevet, melyet aztán mindvégig használnak. (Lehoczky Stem. II. 446. l.) Ugyanazon Lehoczky azonban már az 1296-ik évre vezet vissza ezen család eredetét, amennyiben egy Zerdahelyi nevű „Péter bánt“, Comes Botond fiát, ki szintén „de Bichke“ nevet viselt, felemlít. Szerinte János fia, Miklós „dictus Darabos“ 1350-ben bán, kapta Nyitrában a Család nevű helységet. Azonban ezen ág kihalt.

Miklós testvére volt Mihály mester, „dictus Rufus“ de Bichke, a ki 1364-ben alnádor volt és ennek fiai Miklós (1400) és István, aki 1419-ben kapta Bicske helyébe Zerdahelyt. István fiai László, János, Jakab és Péter voltak, a kik közül az utóbbi 1440-ben pozsonyi várnagy volt.

Nagy Iván terjedelmes művében ekképp folytatja a Zerdahelyiek genealogiáját:

1470. Zerdahelyi Imre fia György a Zerdahelyi Mihály, a ki 1487-ben Marczali László öz-

vegyetől visszakapja a somogy megyei Zakány birtokot. 1508. Zerdahelyi Tobias.

1540. Zerdahelyi Miklós, Ferenc, András és Farkas. 1552. I. András nyitrai megyei alispán és Zerdahely várnagya.

Zerdahelyi András még katolikus volt, valamint ennek fia Mihály is. Mihálynak fia I. Pál 1595-ben szolgabíró, 1597-ben alispán. Ennek unokája III. György 1663-ban a felkelő-sereg kapitánya, és II. János ennek fia 1697-ben a felkelő-sereg zászlósa volt.

II. Jánosnál a vallás tekintetében a család kétfelé vált, a mennyiben ennek egyik fia I. Imre katolikus lett, a kitől a katolikus ág származik. II. János második fia tovább megmaradt lutheránus valláson, s ettől származik a protestáns ág. Ezen fent említett II. János volt az, aki 1707-ben a lutheránus rózsahegyzi zsinaton, mint világi főúr volt jelen. (Lányi egyh. tört. II. k. 265. lap.) Valószínű azonban, hogy ugyanezen János később már nem igen szított a lutheránusokhoz, mivel az 1700-ik évi Can. visitatio mondja, hogy Zerdahelyi János bőkezűen gondoskodott a nyitra-zerdahelyi róm. kath. templomról. A katolikus Imre egyik fia III. János 1760—1770-ig alispán volt. Négy fia közül III-ik György 1781-ben főszolgabíró. Testvére Pál, Győr és Mosony-megye alispánja, 1790-ben helytartósági tanácsos, 1801—9-ig esztergomi főispáni helytartó, 1801-ben szent István-rend vitéze, 1802-ben grófi rangra emeltetett, 1815-ben v. b. t. tanácsos, meghalt 1824-ben. Benne a Zerdahelyiek grófi ága kihalt.

I-ső Imrenek szintén Imre nevű fia 1792-ben beszercebányai tartományi biztos és kir. tanácsos volt. Ennek fia József 1806-ban a Nagy-Szombat kerületi tábla számszeletti ülnöke, 1820-ban valóságos ülnök és kir. tanácsos, 1836—1848-ig ugyan azon tábla elnöke volt. — I-ső Imrenek 3-ik fia Gábor, 1780-ban váci nagyprépost, teopolitani főszentelt és karcolai val. püspök, hetszemélyes táblai ülnök, 1800. aug. 16-án beszercebányai megyés püspök, meghalt 1813-ban okt. 5-én. — I-ső Imre ágából való még Károly is, 1853-ban földbeeslési cs. kir. felügyelő, cs. k. kamarás, 1865-ben Liptó megye ideiglenes kormányzója. — I-ső Lőrinc ága kihalt.

László ágán II. Lőrinc fia Ince, 1861-ben Nyitra vármegye alispánja, 1865—6-ig országgyűlési képviselő.

Ezekből meglátszik, hogy 1560-tól kezdve, midőn a protestáns vallás Magyarországon elterjedett, a Zerdahelyiek protestánsok, illetve lutheránusok voltak, és csak II. János óta lett annak

egyik ága katolikus, míg a másik megmaradt lutheránusnak.

Azért nagyon helyesen jegyzi meg Nagy Iván, hogy I-ső Imre ugylátszik katolizált.

Paulinyi László a „lutheránus plebániáról Magyarországon“ című munkájában kiválóan foglalkozik Nyitra-Zerdahely anya-egyház és a hozzátartozó Családka filiával. Ebben a többi közt mondja, hogy Nyitra-Zerdahely Családka filiával 1681. óta articularis. A reformatio kezdetében már volt templomuk a lutheránusoknak ott, a hol most a kath. templom áll, a község felső végén, csak arról nem tesz említést, hogy ezen templomot ők nem építették, hanem úgy vették el valószínűleg, mint gazdátlant a katolikusoktól.

Paulinyi szerint a lutheránusok maguk is bevallják, hogy 1560-ban Nyitra-Zerdahelyen a templomot mint gazdátlant elfoglalták. Miután ott a szent Fülöp és Jakabnak ajánlott katolikus templom kivül más nem volt, világos, hogy ezen templom volt az, mely már akkor, valamint később is ismételtén a lutheránusok prédájává lett. Így pl. Paulinyi maga mondja, hogy Bocskay és Bethlen alatt 1630-ban ezen templom a lutheránusoktól elvett, de azt a patronatus által ismét visszakapták. 1670—1680-ig ismét elvett tőlük. Akkor plebánosuk bizonyos Rudiny volt, aki innen elfutott, de később ismét visszakért.

Az 1731. és 1755-iki Can. visitatio pedig mondja: „Ecclesia Nyitra-Zerdahelyiensis tempore Revolutionis Kuruczonicae effrenato haereticorum furori praeda cessit. Ab iis tandem revindicata ritu catholico reconciliata fuit, a quo tempore non est profanata“.

Nagyon természetes, hogy miután a protestánsok a katolikusokat itt Nyitra-Zerdahelyen elnyomták vagy részben el is üzték, templomukat pedig elfoglalták, egyszersmind azon voltak, hogy amit elvittek, azt a katolikusoknak időközönkénti visszaköveteléseik ellen meg is védjék és megtartsák. Azért hivatkoztak mindig az 1552-ben megkötött passauai és 1555-ben meg erősített augsburgi vallási békekötés határozataira, melyek szerint a többi közt minden templomot, kolostort, alapítványt stb., amit a katolikusoktól elvittek, háborítatlanul megtartani feljogosítottak.

(Folyt. köv.)

Telefon.

T. Csaca. Tudtam, hogy a vér nem válik vízzé. Már a tavalyi képv. jelöltségem alatt épültem az ottani

paptársaim lelkesedésén és összetartásán, kedves emléken is tartom az önök körében töltött napokat. Nagyságod mostani távirati üdvözléte csak visszaidézése a régebbi emlékek; köszönet érte.

H. V. Zerdahely. Helyesen; nemzeti multunk ismeretéhez egy-egy adattal hozzájárulni nemcsak egyházi, de hazafias tett is. Akad-e valaki, aki a szomszéd Elefántpálosaival, a zabori bencésekkel, kamalduliakkal, vagy Trencsőnmegye anyai történeti emlékü helyével megismertet bennünket?

Laicus. Persze ha az ember nímródoskodik, a távollakó szerkesztőről meg is feledkezik. Jó lesz a jövő számba.

Tóth János dr. Páris. Eppen a Bangha-villában olvastam leveledet, melyben a muszka-orozági szándékaidról írsz. Nem hiába vagy párisi lakos, de átragadt rád a muszka barátság. Ha teheted, csak menj, de csak a „Szemle“ számára irandó tíz tárcza fejében. Úgy látszik, lesz idő, midőn az egyedüllétet visszaadom, akkor bőjtölöd le pl. a mult beti tartozásodat is. A P-köböl dühös nyaraló lett; egyik társ hazajön, a másik megy, már mint a vakációban. A grammatica megjött, de az utijegy számodra nem érkezett meg. Egyébként mindnyájunk részéről üdvözlét.

Részvényalaptőkéje 100,000 frt, 1000 darab részvényben.

Magy. posta-takarékpénztári 4001. sz. cheque-számla clearing-forgalomban.

A NYITRAI NÉPBANK

mint részvénytársaság

elfogad betéteket a legutányosabb feltételek mellett leszámítol váltókat, betéti könyvecskéket;

kölcsönöket ad ingatlanokra a legkisebb kamatláb és szabott ügyvédi díjak mellett amortizációra különböző tervekben;

előleget ad arany- és ezüstneműekre, sorsjegyek, részvények- és másnemű értékpapírokra;

elad és vesz mindeunemű értékpapírt napi árfolyamban;

felvilágosítással szolgál es mindennemű megbízást teljesít: bank-, pénz- és biztosítási ügyekről;

képviselet a „The Mutual“ amerikai kölcsönös életbiztosító társaságot.

Az igazgatóság.

Alapított 1869-ben. — Székháza: Városháztér 3. sz.

2-szeres és 3-szoros termések

csakis mesterségesen szárított

mütrágyával

érhetők el

Hungária mütrágya, kénsav és vegyi ipar részvénytársaság Budapest.

Herényi Gotthard Sándor és Rovara Frigyes művét érdeklődőknek ingyen és bérmentve küldjük meg.